

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНО-ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

С.А. СЕГЕДА,

кандидат економічних наук, доцент, Вінницький національний аграрний
університет, м. Вінниця, Україна

В статті розкрито сутність системного, динамічного, функціонального і структурного методологічних підходів дослідження інфраструктури аграрно-продовольчого ринку.

***Ключові слова:** інфраструктура, аграрно-продовольчий ринок, методологія*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку аграрно-продовольчого ринку України суттєво зростає роль інфраструктури. Вона

займає особливе місце, що обумовлено структурою всього відтворювального процесу, використанням значної частини капітальних вкладень і трудових ресурсів, подальшим поглибленням суспільного поділу праці, посиленням економічної інтеграції, забезпеченням функціонування ринків та галузей виробництва, створенням необхідних умов для функціонування ринкових відносин в країні. Особливого інтересу набувають питання дослідження формування вітчизняного аграрно-продовольчого ринку та його інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень. Авторська концепція методології дослідження інфраструктури аграрно-продовольчого ринку ґрунтується на загальних питаннях організації і управління економікою, досліджень в галузі розвитку сільського господарства, аграрно-продовольчого ринку та окремих видів інфраструктури в інших галузях економіки. Вивченню інфраструктури аграрного сектора присвячено праці таких вчених як П.І.Гайдуцького, С.М.Кваші, Ю.С. Коваленка, М.Ю. Коденської, І.І.Проданової, П.Т. Саблука, О.М. Супруна, О.Г.Шпикуляка, О.М. Шпичака та ін. Загальний вплив на авторське бачення справили праці зарубіжних вчених, які займались дослідженням інфраструктури: Л.А. Ибрагимов, О.В. Иншаков, О.Г. Русскова, Р. Йохимсен, Х.Зінгер, А. Картер, К. Кларк, П. Розенштейн-Родан, П. Самуельсон, С.А.Хейман, А. Янгсон та інші. Проте окремі питання формування і розвитку інфраструктури залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є визначення методологічних аспектів дослідження інфраструктури аграрно-продовольчого ринку.

Виклад основного матеріалу. Формування ефективної і діючої інфраструктури аграрно-продовольчого ринку на мікро-, мезо- та макрорівнях вимагає оцінки його діючої інфраструктури. На основі проведеного аналізу виникає можливість дати теоретичне і методологічне обґрунтування більш ефективної моделі.

Об'єктом дослідження інфраструктурного забезпечення аграрно-продовольчого ринку є складна система економічних відносин купівлі-продажу товарів, в межах якої формується попит, пропозиція і ціна на них [1], а також господарюючі суб'єкти – виробники сільськогосподарської продукції, інститути, що забезпечують процес руху аграрно-продовольчої продукції на ринку (об'єктів інфраструктури), споживачів [4].

В науці є значна кількість методологічних підходів, з яких заслуговують на увагу системний, динамічний, функціональний і структурний підходи.

Сутність системного підходу при дослідженні інфраструктурного забезпечення аграрно-продовольчого ринку полягає в тому, що аналіз аграрно-продовольчого ринку відбувається з точки зору його цілісності. Простежуються чисельні типи зв'язків як всередині нього так і в його взаємозв'язку з навколишнім середовищем. Фактично, системний підхід при дослідженні інфраструктурного забезпечення аграрно-продовольчого ринку має

грунтуватись на аналізі кожного елемента аграрно-продовольчого ринку, а також на і на аналізі механізмів взаємозв'язку між всіма елементами, з врахуванням інтересів всіх господарюючих суб'єктів.

Таким чином, вивчення певного об'єкту здійснюється з позиції взаємодії суб'єктів господарської діяльності (підприємств аграрного сектору економіки, переробки, об'єктів інфраструктури, споживачів), а також взаємодії аграрно-продовольчого ринку із зовнішнім середовищем.

В процесі аналізу на основі системного підходу система виділяється з середовища, визначаються склад і структура системи, її функції, властивості, системоутворюючі фактори, взаємозв'язки із середовищем, а потім, в процесі синтезу, будується модель реальної системи. Інфраструктура аграрно-продовольчого ринку є його підсистемою, а тому першочергово необхідно вивчити структуру цього ринку. Для цього варто враховувати наступні ознаки:

- аграрно-продовольчий ринок країни є системою взаємозв'язків господарюючих суб'єктів, а також органи управління і контролю різних рівнів, які створюють “правила гри” для виробників і споживачів продукції, а також для суб'єктів, що обслуговують сферу обігу аграрно-продовольчої продукції;

- взаємодія між господарюючими суб'єктами на продовольчому ринку здійснюється в сфері обігу аграрно-продовольчих товарів;

- аграрно-продовольчий ринок як організаційно-економічна підсистема економіки володіє внутрішніми взаємозв'язками і взаємозалежностями між її складовими елементами і знаходиться в безпосередній взаємодії з іншими підсистемами економіки, з прямими і оберненими зв'язками, які здатні змінюватись в часі і просторі.

Процес розвитку ринку має динамічний характер. Відповідно, дослідження продовольчого ринку і його інфраструктурного забезпечення необхідно розглядати в умовах постійного розвитку. Ця обставина знаходиться в основі динамічного підходу. При цьому до уваги потрібно брати попередньо сформовані тенденції і нові економічні і політичні умови. Наприклад, в до ринковий період було закладено досить міцну базу інфраструктури аграрно-продовольчого ринку, що базувалась на державній власності об'єктів інфраструктури і стабільності структури управління в сфері обігу аграрної продукції. В цей же період сформувався матеріально-технічний потенціал оптової та роздрібної торгівлі, заготівельної і торгівельної діяльності, який слугував основою для формування сучасної інфраструктури аграрно-продовольчого ринку. Проте, в умовах сьогодення, коли господарюючі суб'єкти функціонують в нових економічних умовах, сучасна інфраструктура аграрно-продовольчого ринку не може бути ефективною зі старою матеріально-технічною базою. В нових умовах необхідне оснащення об'єктів інфраструктури сучасною технікою і технологіями для оптимізації процесу обігу аграрно-продовольчої продукції на ринку [2].

При дослідженні аграрно-продовольчого ринку і його інфраструктурного забезпечення на основі динамічного підходу необхідно детально

проаналізувати досвід організації інфраструктури за попередній період, в теперішній час і визначити шляхи її удосконалення на перспективу, у відповідності з вимогами ринку [3].

Між елементами інфраструктури аграрно-продовольчого ринку існують взаємозв'язки, оскільки функції окремих елементів інфраструктури аграрно-продовольчого ринку виконується не тільки для виробників продукції і її споживачів, але і для самих об'єктів інфраструктури. Кожен елемент інфраструктури аграрно-продовольчого ринку виконує певні функції, які в результаті створюють виробникам необхідні умови для збуту виробленої продукції і надають необхідну інформацію про ситуацію, що склалась на продовольчому ринку як всередині країни так і за її межами.

Сутність функціонального підходу до дослідження інфраструктури аграрно-продовольчого ринку базується на вивченні функцій системи, які є властивостями системи, що призводять до досягнення мети. Особливість функціонального підходу полягає в тому, що досліджуються відносини системи як цілого з об'єктами, що знаходяться поза нею. Іншими словами, досліджується взаємозв'язок системи з навколишнім середовищем. При цьому при вивченні функцій системи відбувається абстрагування від її внутрішнього змісту, від її структури. Проте, це не означає, що використання функціонального підходу до дослідження системи виключає розгляд її внутрішнього змісту, внутрішніх зв'язків. В той же час, для більш глибокого пізнання системи розгляд її внутрішнього змісту і внутрішніх зв'язків є необхідною умовою. З будь-яких обставин принципи функціонального підходу зберігаються, тобто досліджується взаємодія системи із зовнішнім середовищем.

Інфраструктура аграрно-продовольчого ринку розглядається нами як система, оскільки володіє системними ознаками, в тому числі, взаємодіє із зовнішнім середовищем, має власну структуру і, відповідно, ієрархію складових частин – елементів, кожен з яких виконує певні функції.

При дослідженні інфраструктурного забезпечення продовольчого ринку може використовуватись структурний підхід. Сутність цього підходу полягає в розчленуванні предмету дослідження на окремі частини, їх детальному аналізі, в процесі якого виявляються взаємозв'язки між елементами, характер взаємовідносин між ними, а потім, в процесі синтезу, узагальнення отриманих знань. Стосовно до інфраструктури аграрно-продовольчого ринку структурний аналіз дозволить більш глибоко вивчити кожен елемент інфраструктури, виявити недоліки в організації їх роботи, що впливають на підсумок роботи інфраструктури загалом, з метою розробки заходів з її вдосконалення в подальшому.

Аналіз кожного елемента необхідно проводити, керуючись принципами врахування науково-технічного прогресу і врахування регіональної специфіки. Вплив науково-технічного прогресу передбачає, що об'єкти інфраструктури

мають відповідати вимогам розвитку техніки і технологій для ефективної взаємодії із суб'єктами продовольчого ринку.

Висновки. Ринкові умови господарювання потребують створення сучасної та гнучкої інфраструктури аграрно-продовольчого ринку, що здатна адаптуватись до мінливих умов в залежності від потреб виробників і споживачів аграрно-продовольчої продукції. Дослідження інфраструктури аграрно-продовольчого ринку має ґрунтуватись на певних методологічних підходах, серед яких значущими є системний, динамічний, функціональний та структурний. Зазначені методологічні підходи

Література

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т 3. / Редкол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – С. 236-247.
2. Ибрагимов Л.А. Инфраструктура товарного рынка. / Л.А. Ибрагимов. – М.: Издательство “ПРИОР”, 2001. – С. 11-12.
3. Русскова Е.Г. Методология системного исследования инфраструктуры рыночной экономики: автореф. дис. д-ра экон. наук. / Е.Г. Русскова. – Волгоград, 2006. – 51 с.
4. Шпикуляк О.Г. Інститутції у розвитку та регулюванні аграрного ринку: монографія / Шпикуляк О.Г. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – С. 181-183.

Методологические аспекты исследования инфраструктуры аграрно-продовольственного рынка Украины

Сегеда С.А.

В статье раскрыто сущность системного, динамического, функционального и структурного методологических подходов в исследовании инфраструктуры аграрно-продовольственного рынка.

Ключевые слова: инфраструктура, аграрно-продовольственный рынок, методологические аспекты.

Methodological aspects of research infrastructure agro-food market of Ukraine

Seheda S.A.

The article reveals the essence of the system, dynamic, functional and structural methodological approaches research infrastructure of agro-food market.

Keywords: infrastructure, agro-food market, methodological aspects.